

דברים⁷⁰ . . . פסח מצה ומרור⁷¹ – בכיהמ"ק השלישי שיבנה במהרה בימינו, תיכף ומיד ממש.

(70) ויש לומר שהם כנגד השלשה דברים שעליהם העולם עומד, תורה עבודה וגמ"ח (ריש אבות).
 (71) הגדה של פסח פסקא „רבן גמליאל הי"אומר" (ממשנה פסחים קטז, א"ב).

ספרי" – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

י"א ניסן

"משה איש האלוקים" נותן לכל יהודי הכח להביא את הגאולה

שיחות קודש

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

הי' תהא שנת פלאות אראנו

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מוקדש להתגלותו המיידית לעיני בשר של

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח שליט"א

למטה מעשרה טפחים ומתוך חיים נצחיים

ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו ומיד ממש

*

SPONSORED BY

Young Sephardic Community Center

Los Angeles, California

*

הי' שותף בהפצת "דבר מלכות"

להשיג השיחות, להקדשות ולפרטים נוספים טל.: (718) 753-6844

הוכן לדפוס ע"י

יוסף יצחק הלוי בן אסתר שיינדל

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

כתובתנו באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>

ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א לאנ"ש שיחיו שברכו אותו אור ליום ג', י"א ניסן ה'תנש"א

– לאחרי תפלת ערבית –
– תרגום מאידית –

א. כשם שבתורה הסדר הוא ש, במה שסיים כו' פתח להם כו"י¹ – כמו"כ צריך להיות אצל בני"י, ש, במה שסיים נעשה אח"כ ההמשך והתחלת ופתיחת הענין שלאחרי זה באופן של פעולה נמשכת (עד – על כל השנים כולם)².

כיון שסיימו עתה עם, ואני אברכס⁴ – „פתח להם גם בענין זה:

„ואני אברכס: הקב"ה אומר בתורה (ואין מקרא יוצא מידי פשוטו³), שהוא עצמו יברך את כל המברכים, ובברכתו של הקב"ה – מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה², בלי שום מדידה והגבלה במקום ובזמן, במילא ה"ו בא תיכף ומיד ממש⁵, ויחד עם זה „ואני

(1 ב"ר פ"ק, יא. מדרש תהלים בתחלתו.
(2 היינו, שיש בזה ב' ענינים: (א) בענין חדש זה (ש, פתח להם) ישנו המשך וכחות של הבא לפני זה (עד סיומו), (ב) שענין חדש זה מוסיף חידוש גם בהבא לפניו. ועפ"ז יומתק הטעם ש, פתח להם „במה שסיים הקודם לו.
(3 בברכת כהנים של א' הרבנים ש, שנאמרה בהמשך לברכת אנ"ש ש.י. המו"ק.
(4 נשא ו, כו.
(5 שבת סג, א. וש"נ.

(6 להדיעה ש, ואני אברכס לכהנים נאמר, „כהנים מברכין ישראל והקב"ה מברך לכהנים" (חולין מט, סע"א). וגם להדיעה שלישית נאמר „כהנים מברכים ישראל והקב"ה מסכים על ידם" „ברכה לכהנים מנא לי", „מואברכה מברכין" (לך לך יב, ג) – חולין שם.

(7 נוסח ברכה השלישית – (ודמן התורה) דברכת המזון.

(8 ובמכ"ש מברכת הכהנים, שהיא באופן ד, עד מהרה ירוץ דברו" (תהלים קמו, ו. וראה לקו"ט ס"פ קרח. ובכ"מ), עאכ"כ הברכה של הקב"ה עצמו, „ואני אברכס".

אברכס – כפי שזה למעלה ממדידה והגבלה (מ, אני, הקב"ה עצמו) ה"ז נמשך (ברכה מלשון המשכה⁶) לבני"י למטה, ובאופן של „אברכס" (סתם, בלי פרטים) שזה – כל הברכות, לכאול"א מישאל ולכלל ישראל¹⁰, הן בענינים כלליים והן בענינים פרטיים, עד לפרטי פרטים.

זאת אומרת ש, ואני אברכס כולל שני ענינים, שני קצוות: מ, אני" (הקב"ה עצמו) שלמעלה מכל מדידה והגבלה, נעשה „אברכס", ברכה והמשכה לבני"י למטה.

ובכל ברכה והמשכה נדרשים שני ענינים: שהברכה תבוא ממקום שנעלה מההגבלות של המתברך מצ"ע (שכן הוא זקוק לברכה), ויחד עם זאת שזה יומשך במתברך בפנימיותו, לפי ענינו וההצטרפות שלו.

ב. ברכת הקב"ה („ואני אברכס") – ובשני הענינים: (א) ברכה שלמעלה ממדידה והגבלה, (ב) שנמשכת לכאול"א מישאל למטה – מודגשת במיוחד בתפלת וברכת משה בהתחלת מזמור צדי"ק בתהלים¹¹ – הראשון מבין „אחד

(9 תו"א מקץ לו, ג. ובכ"מ.

(10 שהרי גם להדיעה ש, ואני אברכס לכהנים נאמר (כנ"ל הערה 6, ישראל מתברכין מפי הגבורה, ואי"צ לזה קרא מיוחד (ובלשון התוס' חולין שם ד"ה והקב"ה: „פשיטא דמסכים, כיון שצויה להם לברך", כמשנ"ת במ"א (לקו"ש ח"י ע' 42).

(11 ע"פ המנהג לומר בכל יום המזמור תהלים המתאים לשנות חיינו (מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפס ב, קובץ מכתבים" שבסו"ס אהל יוסף יצחק ע' 214). אגרות יקודש שלו ח"א ע' לא. ח"י ע' ג.

יום ועש"ק, ערב פסח ה'תנש"א

שי שטר של דולר, ע"מ לתתו (או חילופו) לצדקה. ואח"כ אמר: [

ח. נסיים בברכה – ברכת הג הפסח כשר ושמה, כולל גם היותו „ראשון לרגלים"⁵, שרומז על העלי' לרגל לביהמ"ק השלישי, „מקדש אדני כוננו ידיך".

ומברכה לברכה – להודות לכל אלו שהביעו איחוליהם וברכותיהם (ברכה מלשון המשכה⁶) הטובות, וכבר מילתי' אמורה – כל המברך מתברך⁸, ובברכתו של הקב"ה שתוספתו מרובה על העיקר⁹.

ובהמשך לזה – כאן המקום לאשר גם קבלת המכתבים דבקשות ברכה, פדיונות וכו', שהביאו אותם כו' על הציון דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

ויה"ר שיהיו בשורות טובות תמיד כל הימים,

ומתחיל בענין שהזמן גרמא – סיום ההכנות לפסח, כולל ובמיוחד אמירת „סדר קרבן פסח",

ועאכ"כ בעניני הפסח עצמו, אמירת ההגדה, ובפרט ה, שלשה

חוזר ומתבונן עוה"פ כדי שהגאולה במעשה בפועל תהי' בתכלית השלימות ובהוספה⁵⁶.

ובפרט ע"י ההוספה בצדקה עתה (נוסף על ההשתדלות בנתינת הצדקה במשך שלושים יום שלפני הפסח⁵⁷) – „גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה"⁵⁸, שתיכף ומיד ממש באה הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו במעשה בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, כמ"ש „ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל"⁵⁹, „בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"⁶⁰, ו„כספם וזהבם"⁶¹ אתם⁶², ובאים „עם ענני שמיא"⁶³ לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש, ולבית המקדש השלישי, „מקדש אדני כוננו ידיך"⁶⁴, „ונאכל"⁶⁵ שם מן הזבחים ומן הפסחים⁶⁶.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לכאול"א

(56 ובפרט לאחרי אריכות הגלות, שניתוסף ריבוי גדול ב, מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות", הרי בודאי שצ"ל הוספה בכל עניני הגאולה.

(57 שו"ע אדה"ז ריש הל' פסח.

(58 ב"ב יו"ד, א.

(59 ישעי' כו, יב.

(60 כמ"ש ביצ"מ – בא י, ט.

(61 כולל גם כסף וזהב רוחניים, אהבה ויראה (תו"א ר"פ וישב. ובכ"מ), שנקראים „גדפין" (כנפים), שעל ידם מתעלית העבודה באופן ד, פרחא לעילא" (תקו"ז ת"י (כה, ב). תניא ספ"ט. פ"מ).

(62 ישעי' ס, ט.

(63 דניאל ז, יג – בנוגע למשיח (סנהדרין צח, א). ועד"ז בנוגע לכאול"א מישאל – „מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם" (ישעי' ס, ח. וראה שמו"ר ספ"א. ועוד).

(64 בשלח טו, יז ובפרש"י. וז"ג רכא, א.

(65 נוסח ברכת „אשר גאלנו" (ממשנה פסחים

קט"ז ב).

(66 ואף שבארץ ישראל כבר עבר הזמן

דהקרבת הפסח – י"ל, שהיה האכילה* מן הזבחים ומן הפסחים שהקריב אליהו הנביא, ש, אמרו עליו שהוא מקריב תמידין בבית המקדש אע"פ שהוא שמש שהרי בקדושתו הוא עומד" (עשרה מאמרות מאמר אל כל חי ח"ג סכ"ג).

(67 תו"א מקץ לו, ג.

(68 ראה סוטה לח, ב. ירושלמי ברכות ספ"ח – הובא בתוס' חולין מט, א (ד"ה ואברכה).

(69 ב"ר פס"א, ד. ועוד. וראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 422 ואילך.

(* עיקר ענינו של הפסח – ש.לא בא מתחילתו אלא לאכילה" (פסחים ע, ב – במשנה).

עם קו הימין) מוסיפים נקודת ה'יור', שרומז על נקודת היהדות שבכאור"א מישראל.

ועוד ועיקר - שלא מסתפקים בכי הקוין שבאות דל"ת (ד, אחד), שרומזים למחשבה ודיבור, היינו, כפי שהפסח הוא במחשבה ודיבור שלמעלה מעולם המעשה, אלא, המעשה הוא העיקר⁴⁷, הקרבת הפסח במעשה בפועל.

וענין זה⁴⁸ נעשה ע"י הוספת קו שלישי שנפסק מב' הקוין (שעל ידו נעשה מדל"ת ה"א⁴⁹), שרומז על המעשה שהוא בהפסק מהדיבור והמחשבה, להורות על ריחוק הערך לגבי דיבור ומחשבה - ריחוק הערך והפסק למעלותא (שהרי תכלית המכוון דמחשבה ודיבור הוא בשביל המעשה שהוא העיקר), כמרומז בפסוק, בראתיו יצרתיו אף עשיתיו⁵⁰, ג' עולמות ב"ע שכנגד מחשבה דיבור ומעשה, שההפסק ד, אף (עשיתיו) מוסיף ומרבה בחי' נעלית יותר שבאין ערוך - כמרומז גם באות ה' (שנעשית ע"י הוספת קו השלישי), דרגא חמישית⁵¹, חמישית לפרעה⁵², דאתפריעו ואתגליין מיני כל נהורין⁵³, שנמשכת ומתגלה וחודרת

47 אבות פ"א מ"ו.

48 בהבא לקמן - ראה תו"א מג"א זה, סע"ב. לקו"ת בלק סז, סע"א. סה"מ תרנ"ח (ע' ריב ואילך) והישי"ת (ע' 122) שם. סה"מ קונטרסים ח"א רמא, סע"ב ואילך. סה"ש תנש"א ח"א ע' 211.

49 להעיר, שדל"ת הוא מלשון דלות, ולכן צריך לעשות מדל"ת ה"א, וע"ד מ"ש (תהלים קטז, ו) 'דלוית (דל"ת) ולי יהושיע' (אות ה', שרומז על הקב"ה (זח"ג רצו, ב)).

50 ישע"י מג, ז.

51 נוסף על הדרגא הרביעית - עולם האצילות.

52 לשון הכתוב - ויגש מז, כד. וראה לקו"ת שה"ש כד, ריש ע"ד.

53 זח"א רי, א. וראה לקו"ת שם.

בעוה"ז שנברא באות ה' - ה' די-ה"ה שבשם הוי', ועד לאות ה' כפי שהיא בפ"ע - בחינה החמישית (ה'), שלמעלה מד' אותיות שם הוי'.

וענינו בעבודת האדם - שסדר העבודה הוא שצריך להיות הפסק בין המחשבה והדיבור להמעשה בפועל, כדי לחזור ולהתבונן עוה"פ כיצד לעשות את המעשה בפועל בתכלית השלימות ובהוספה לגבי המחשבה והדיבור⁵⁴, ועד"ז בהנהגתו של הקב"ה (כביכול) - שגם לאחר המחשבה והדיבור ע"ד הגאולה,

54 כדרשת חז"ל על הפסוק, כי ב"ה הוי' צור עולמים*, "אלו שני עולמות שברא הקב"ה אחד בה"י ואחד ביו"ד. כשהוא אומר אלה תולדות השמים והארץ הבראם. בה"י בראם, הוי' אומר העולם הזה בה"י** (מנחות כט, ב. ירושלמי תגיגה פ"ב ה"א - הובא בפרש"י בראשית ב, ד).

55 ע"ד (ובמכ"ש וק"ו) הוסיפה בהיגיעה בלימוד התורה כשצריך לפסוק הלכה למעשה בפועל (ראה סה"מ תרס"ו ע' שז ואילך. ע' תכא).

* ור"ל ש. צור עולמים" רומז על החזק והתוקף ("צור") כדי שימשך בעולם.

** והמשך המאמר: "ומפני מה נברא העולם הזה בה"י מפני שזדמה לאכסדרה (שפתוח מתחתיו) שכל הרוצה לצאת (ממנו לתרבות רעה) יצא, ומ"ס תלי' כרע"י, דאי הוד בתשובה מעלין ל' (בפתח העליון בין רגל שבתוכו לגג) - מנחות שם (ובפרש"י). ובחגיגה שם: "מה ה"א פתוח מכל צד כך פתוח פתח לכל בעלי תשובה", היינו, שהפתח לתשובה הוא גם מלמטה, ולא כמנחות, שהפתח לתשובה הוא בפתח העליון בין רגל שבתוכו לגג, ולא בפתח התחתון דנפיק ב"י, דלא מסתייעא מילתא" (ובכמה נוסחאות בפרש"י: "כמו שהא פתוחה למטה כך העולם פתוח לשבים בתשובה"). - וצ"ע שבסה"מ קונטרסים רמב, א (שבבערה 48) מביא שאות ה' רומז לתשובה מירושלמי חגיגה, ולא ממנחות, אף שתוכן המאמר ע"ד רגל השמאלי שהוא קצר שנפסק מהגג שיך יותר להסוגיא דמנחות שהפתח לתשובה הוא בפתח שבין הרגל להגג ואכ"מ.

עשר¹² מזמורים" שמשא אמרם¹³ - שמתחיל: "תפלה למושה איש האלקים", ומסתיים: (בתפלת משה), ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו":

ובהיותה תפלה (תפלה למשה) - וגם ברכה¹⁴ - של "משה איש האלקים", מובן א"כ שיש בה את הכח (דברכה מ) "אלקים"¹⁵, ע"ד (כביכול), ואני (הקב"ה עצמו) אברכם",

וכמודגש בתוכן התפלה והברכה, ובסיומה¹⁶ - "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו", ש"עלינו" - כאור"א מישראל וכלל ישראל - יהי הגילוי ד, נועם ה' אלקינו", ש"נועם"¹⁷ (נועם עילאה) הוא

וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שמא) - מתחילים ב"א ניסן שנה זו אמירת מזמור צדי"ק שבתהלים.

- ביאורי רבותינו נשיאנו על פסוקי מזמור זה נלקטו ב"קובץ י"א ניסן - שנת הצדי"ק" (קה"ת, תנש"א). ועיי"ש בנוגע לכמה ענינים הבאים להלן.

12 ראה הערה 28.

13 מדרש תהלים ופרש"י עה"פ (צ, א). פרש"י פקודי לט, מג. ועוד.

14 שהרי "ויהי נועם גו" הוא ברכת משה, שתשרה שכינה במעשה ידיכם" - כדברי חז"ל עה"פ (פקודי שם. פרשתנו (שמיני) ט, כג), ויברך אותם משה, "ויברכו את העם" (פרש"י פקודי ושמיני שם. פרש"י תהלים כאן, וראה תו"ש עה"פ פקודי שם (אות לז). וש"נ).

15 היינו, שנוסף לזה שתפלה וברכה זו ישנו כחו של הקב"ה, כמו בכל התפלות והברכות (של כל ישראל) שיש בהם כחו של הקב"ה (שאליו מתפללים והוא מקור כל הברכות והשפעות כו'), הרי זה "תפלה למשה איש האלקים", ע"ד "ואני אברכם" (כביכול), הוסיפה על ברכת הכהנים (שלוחי דרחמנא - קידושין כג, ב). וש"נ).

16 וכן בתחלתה: מעון אתה היית לנו.

17 בהבא להלן ראה ד"ה תפלה למשה - עשרה שכינתא שריא לעולמ" - שמכיון "שבכחו להיות בטל ממש" לעולם, לכן גם השראת השכינה

ח"ב ע' ריז"ט). - נעתקו בקובץ י"א ניסן הנ"ל אות: ו, יח, כא.

18 ראה גם קובץ י"א ניסן הנ"ל עה"פ ויהי נועם (אות עז ואילך). ועוד.

19 ראה ברכת ערב יוהכ"פ (לאחרי תפלת מנחה - סה"ש תנש"א ח"א ע' 3-42). וש"נ.

20 ל"ת וס' הליקוטים להאריז"ל עה"פ. הובא במקומות שצויינו בהערה 17.

21 ראה זח"א קסה, ב. וראה נדרים לה, א.

22 ד"ה תפלה למשה תר"ס ותשכ"ט הנ"ל (הערה 17).

23 נסמן בהערה 14.

24 ראה תניא פ"ו (י, ב), שמביא מאחז"ל (סנהדרין לט, א), כל בי עשרה שכינתא שריא (ומוסיף בתניא): לעולמ"ס.

וי"ל, כי התוכן בתניא שם הוא ש"צד הקדושה אינו אלא השראה והמשכה מקדושתו של הקב"ה ואין הקב"ה שורה אלא על דבר שבטל אצלו יתב' בין כו' בין בכח כו', ולכן אמרו רז"ל שאפי' אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה שרוי' כו' וכל בי עשרה שכינתא שריא לעולמ"ס" - שמכיון "שבכחו להיות בטל ממש" לעולם, לכן גם השראת השכינה

ונצחיות²⁵), ו"ושכנתי (בקביעות) בתוכם"²⁶, בתוך כל אחד ואחד מ"ישראל"²⁷.

[ויש לומר שהכח לזה בא מכך שהברכה היא מ"משה איש האלקים", שדוקא מהקב"ה בא הכח לפעול השראת השכינה באופן של קביעות ונצחיות].

ועפ"ז נמצא שב"תפלה למשה גו"ו מודגשים שני הענינים הנ"ל (ב"ואני אברכם") שנדרשים בברכה: ביחד עם זה ש"תפלה למשה איש האלקים" היא ברכה שלמעלה מכל מדידה והגבלה – ה"ה ברכה שנמשכת ממש לכאן"א מ"ישראל, וברכה כללית – הברכה ש"תשרה שכינה במעשה ידיכם"²⁸.

עליו הוא לעולם. וראה גם תניא ספלה. ולהעיר שבתניא ספ"א מביא מאחז"ל הנ"ל (שכל בי עשרה שכינתא שריא) בנוגע להרשע ורע לו, שבח"י טוב שבו הוא רק בבחי' מקיף עליו (שריא). ועפ"ז נמצא שהענין דשכינתא שריא הוא תמיד בכל ישראל (גם במי שאין בו בחי' טוב בגלוי), וראה לקו"ת ר"פ ראה. ד"ה ראה תשמ"ג (נעתק בקובץ י"א ניסן שנת הפ"ט אות יט). ויש לתווך זה עם משנ"ת בתניא פ"ו הנ"ל, ע"פ המבואר בלקו"ת (יוה"כ"פ סט, ב), שאף שהשראה היא בחי' מקיף (וראה גם אגה"ק סכ"ג. תו"א נד, ג) "אעפ"כ הוא פועל פעולה בהם כו".

25) ראה רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו ה"ט: קדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה. וראה לקו"ת פקודי (ה, א. ז, ב) בפירוש "משכן העדות", שעדותות הוא לשון נצחיות. וראה תהלים לו, כט: צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עלי, וברד"ה באתי לגני היש"ת, שמשכינים בחינת שוכן עד מרום וקדוש שיהי' בגילוי למטה.

26) תרומה כה, ח.

27) ראה ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו (ד"ה ושני פסוקים – סט, ב). אלשיך עה"פ קרוב לסוף (ד"ה עזר יתכן). של"ה סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב. ועוד.

28) וכמרומו גם בזה שהוא הראשון של ה"אחזק עשר מזמורים" שאמרם משה – שב"אחזק עשר" יש שני ענינים: (א) אחזק שלפני ולמעלה מעשר, מבואר הוא חד ולא בחושבן (בחי' עתיק), (ב) אחזק

ג. ויש לומר יתירה מזו: הכח והאופן בו הברכות של הקב"ה נמשכות לבני"י למטה הוא ע"י משה רבינו – הרועה נאמן של כל בני"י²⁹ (בכל הדורות³⁰), שעל ידו נמשכות כל ההשפעות לבני"י, והוא הממוצע המחבר "ביניכם ובין ה' אלקיכם"³¹ – (שבהיותו ממוצע) יש בו משני הענינים שהוא מחברם³²,

כפי שחז"ל אומרים³³ על "איש האלקים" – "מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה האלקים". משה יש בו שני הענינים – הן כפי שהוא בדוגמא שלמעלה ("מחציו ולמעלה האלקים"), והן כפי שהוא בדוגמא לבני"י למטה ("מחציו ולמטה איש"), ובהיותו בו שני ענינים אלו יש למשה הכח ד"תפלה למשה" – להוריד את הברכות של הקב"ה כפי שהם למעלה ממדידה והגבלה ("ואני אברכם")³⁴ לבני"י

עשר – המשכת אחד (חד ולא בחושבן) בעשר, בכל העשר ספירות, ועד בספירת המלכות (ראה ד"ה תפלה למשה תשכ"ט שבהערה 17. ושי"ג).

29) ראה תניא רפ"ב. וראה שמו"ר עה"פ (שמות ג, א) ומשה הי' רועה (פ"ב, ג"ד).

30) דאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא – זח"ג רעג, א. תקו"ז תס"ט. וראה תניא פמ"ד (סג, א). ועוד.

31) ואתחנן ה, ה.

32) ראה בארוכה ד"ה פנים בפנים תרנ"ט (ע' קצ ואילך).

33) דב"ר פי"א, ד. מדרש תהלים (באבער) עה"פ.

34) והרי ציווי ה' על ברכת כהנים נאמר ע"י משה – "וידבר ה' אל משה לאמר דבר גו"ו (נשא ו, כב ואילך).

ויומתק ע"פ פירוש הבחי' (עה"פ ומעשה ידינו כוננה עלינו), ש"מעשה ידינו" קאי על "נשיאת כפים שעשה אהרן ביום ההקמה, שזה לשון עלינו", היינו, שלאחרי ברכת כהנים של אהרן ניתוסף בוה ע"י ברכתו של משה ש"מעשה ידינו כוננה עלינו", ע"ד ובדוגמת ההוספה ד"ואני אברכם" על ברכת כהנים שלפני זה.

יותר ע"י דילוג וקפיצה שבאין ערוך לגמרי.

ויש להוסיף, שבהקרכת הפסח בערב שבת (כבקביעות שנה זו) מודגש יותר שהדילוג וקפיצה שלמעלה מהעולם (פסח) נמשך וחודר בגדרי העולם (ערב שבת, שלימות העולם).

ז. ועוד והוא העיקר – שכללות הענין דחג הפסח (שמתחיל בהקרכת קרבן פסח) אינו נשאר בעולם המחשבה או בעולם הדיבור שלמעלה מעולם המעשה, אלא נמשך וחודר בגדרי עולם העשי' הגשמי – במעשה בפועל, ע"י שתיכף ומיד ממש נעשית הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז מקריבים הפסח במעשה בפועל כפשוטו ממש.

וענין זה מודגש בסיום וחותם אמירת "סדר קרבן פסח" – שגם לאחרי העילוי ד"ונשלמה פרים שפתינו", "שתעלה קריאתו במקום הקרבתו", הרי, לפי-ערך העילוי והשלימות דהקרכת קרבן פסח במעשה בפועל ה"ז כמו ש"הפסח (שע"י אמירת סדר קרבן פסח) נמצא טריפה לא עלה לו עד שמביא אחר" – קרבן פסח אחר שאינו בערך כלל – הקרכת קרבן פסח במעשה בפועל.

ויש לומר, ש"מביא אחר" רומז גם על העבודה שעל ידה באים להקרכת הפסח בפועל ממש בגאולה האמיתית והשלימה את עבודת התשובה (שמביאה את הגאולה⁴⁶), שענינה להפוך "אחר" (לעו"ז) ל"אחד" (קדושה), הפיכת רי"ש לדל"ת, ע"י שבמקום חיבור ב' הקוין (קו העליון

העבודה) באופן של דילוג וקפיצה. ו"סדר קרבן פסח" – שהדילוג וקפיצה (אינו ענין חד-פעמי, אלא) נעשה סדר קבוע בעבודתו, היינו, שהעבודה התמידית היא באופן של דילוג וקפיצה בעילוי אחר עילוי.

וסיום וחותם (גמר ושלימות וסך-הכל) ד"סדר קרבן פסח": "ואם הפסח נמצא טריפה לא עלה לו עד שמביא אחר" – שגם כאשר עבודתו היא באופן של דילוג וקפיצה, מגיע למסקנא ש"לא עלה לו", היינו, שביחס למעמדו ומצבו האמיתי ("לו") אין זה נחשב לעל"י (דילוג וקפיצה) לגבי סדר העבודה ע"ד הרגיל, "עד שמביא אחר" – קירוב להקב"ה בדרך דילוג וקפיצה (קרבן פסח) באופן אחר לגמרי, "אחר" למעליותא⁴⁵, שלא בערך כלל לגבי עבודתו הקודמת, דילוג וקפיצה גם לגבי הדילוג וקפיצה דקרבן פסח גופא.

ועפ"ז מובן שב"סדר קרבן פסח" מודגש הענין ד"לאתבא צדיקייא בתויבתא" – שגם לאחרי שלימות העבודה ע"ד הרגיל (עבודת הצדיקים), כולל גם לאחרי שנעשה בעבודת הצדיקים סדר רגיל דדילוג וקפיצה, נדרשת ובמילא נעשית שלימות נעלית

45) ע"ד מ"ש בהגדה "אני הוא ולא אחר" – שה"אחר" הוא למעלה מ"מלאך", שרף"ו, שליח" שנזכרו לפניו ("אני ולא מלאך אני ולא שרף אני ולא שליח, אני הוא ולא אחר"), דרגא רביעית שקאי על עולם האצילות שלמעלה מג' עולמות ביי"ע (ראה סה"מ תש"ה ע' 150), ויתירה מזה – "מביא אחר" הוא למעלה מה"אחר" שכוללים ב"אני הוא ולא אחר".*

* ויש לומר, ש"מביא אחר" הוא למעלה גם מבחי' "אני הוא (ולא אחר)" כפי ששייך ל"אחר" הנשכל (ולא אחר").

46) רמב"ם הל' תשובה פ"ו ה"ה – מסנהדרין צו, ב (ולדעת ר"י – באה התשובה ע"י ההתעוררות מלמעלה, כנ"ל בשו"ה"ג הג' להערה 35).

ומזה מובן שבקביעות שנה זו שפסח חל בשבת [שמורה שהדילוג שלמעלה מהעולם נמשך וחודר בגדרי העולם (כנ"ל ס"ב), ומודגש גם בשאר הפרטים שבקביעות שנה זו, הן בהשייכות לשבת הגדול, והן בפרשת שמיני (כנ"ל ס"ג-ד)] - מודגש החיבור דעבודת הצדיקים ועבודת בעלי תשובה גם יחד.

והענין בזה - שנוסף על העילוי והשלמות דעבודת הצדיקים, ועמך כולם צדיקים³⁶, שלימות שמצד גדרי הבריאה, ניתוסף בעבודה גם השלימות דעבודת התשובה שלמעלה מגדרי הבריאה, כמודגש בהגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו ש, אתא³⁷ לאתבא צדיקיא בתיובתא³⁸.

נעשה מצד הגילוי מלמעלה (נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם)³⁹, היינו, שהגילוי מלמעלה באופן של דילוג פועל דילוג בעבודת האדם⁴⁰ (הקב"ה מדגל . . . וכתוצאה מזה) ואתם עשו כל עבודותי לש"ש דרך דילוג וקפיצה⁴¹. ועצ"ע.

(36) ישע"ו ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק. (37) ראה זורח ח"ג קנג, ב. לקו"ת שמע"צ צב, ב. שה"ש נ, סע"ב. ד"ה והניף ידו וד"ה ויאמר לו יהונתן תשי"א (סה"מ תשי"א ע' 43 ואילך. שם ע' 45 ואילך).

(38) ויש לומר, שענין זה מודגש גם בהלוחות שהיו בביהמ"ק השלישי - לא רק לוחות ושברי

בעבודה הרוחנית, שגם לאחר ששלימות העבודה צריך לצאת מהמיצרים וגבולים לדוגא שלמעלה ממדידה והגבלה.

(** כיון שאין זה ביכולת האדם מצד עצמו: ביצימ כפשוטו - מפני היותם בשפל המצב, וביצימ ברוחניות (גם בדרגות עליות) - מפני ההגבלה דגדרי הנבראים.

(*** ונ"ד המבואר בשיטת ר' יהושע שבניטן נגאלו ובניטן עתידין להגאל (ר"ה יא, א), שס"ל שנגאלין גם בלא תשובה (סנהדרין צז, ב) - שגם התשובה באה עי"ז ש-הקב"ה מעמיד להם מלך כו" (סנהדרין סט), היינו, ע"י הגילוי מלמעלה (ראה אוה"ת בע"ר וס ואילך).

ו. ויש לומר, שענין זה מרומז גם בעבודה המיוחדת דערב פסח:

העבודה המיוחדת בערב פסח היא הקרבת קרבן פסח אחר חצות ואחר שחיטת תמיד של בין הערביים, ומעין זה גם בזמן הזה, ע"י אמירת „סדר קרבן פסח" אחר תפלת מנחה שכנגד תמיד של בין הערביים, כמ"ש³⁹, „ונשלמה פרים שפתינו", ולכן „צריך האדם הירא וחרד על דבר ה' לקרות אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו"⁴⁰.

וב„סדר קרבן פסח" יש דבר תמוה⁴¹ - ססיומו וחותמו בענין שהוא (לכאורה) היפך השלימות דקרבן פסח: „ואם הפסח נמצא טריפה לא עלה לו עד שמביא אחר"!

ויש לומר, שהתוכן הפנימי ד„סדר קרבן פסח" מרומז בסיומו וחותמו („הכל הולך אחר החיות"⁴²) ש, אם הפסח נמצא טריפה לא עלה לו עד שמביא אחר" - למעליותא:

„קרבן פסח", „הקרבן הוא קרוי פסח ע"ש הדילוג והפסיחה . . . כל עבודותיו דרך דילוג וקפיצה"⁴³ - מורה על הקירוב להקב"ה (קרבן מלשון קירוב⁴⁴, כללות

לוחות, עבודת התשובה לאחר הירידה דשבירת הלוחות, אלא גם לוחות ראשונות כפי שהם בשלימותן (לפני השבירה), עבודת הצדיקים, וביחד עם זה, גם לוחות שניות, שמורה על השלימות דעבודת התשובה בעבודת הצדיקים, שוה"ע „לאתבא צדיקיא בתיובתא".

(39) הושע יד, ג. וראה סידור אדה"ז לפני „סדר קרבן פסח" (נתבאר בלקו"ש שבערה 41).

(40) סידור אדה"ז לאחר „סדר קרבן פסח".

(41) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש (חל"ב) ערב פסח תשמ"ט.

(42) ברכות יב, א.

(43) פרש"י שבערה 10.

(44) ראה סה"מ תרנ"ח ע' רט. ה'שי"ת ע' 113.

וש"נ.

(שלמעלה ממדידה והגבלה), מובן שגם אצלם צריך להיות מעין שני הענינים הנ"ל (ד„איש" וד„האלקים"),

ויש לומר, ע"פ הידוע⁴⁰ שלכא"א מישראל יש בחי' משה שבו, כמובן מדברי הגמרא⁴¹ עה"פ⁴², „ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך", „אטו יראה מילתא זוטרתא היא? אין, לגבי משה מילתא זוטרתא", וכיון ש„כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה", לכן, כשם שענינים אלו היו אצל משה, שאצלו ה"ז „זוטרתא", כך נעשה זה „זוטרתא" אצל כא"א מישראל (אנשים נשים וטף עד סוף כל הדורות), עד שזה פועל עליו בעבודתו בפועל כהמשך הכתוב („ועתה ישראל גוי") „ללכת בכל דרכיו ולאחבה אותו ולעבוד את ה' א"ג" לשמור את מצות ה' גוי"⁴³.

ומזה מובן, שע"ד שאצל משה ישנם שני הענינים ד„איש" וד„האלקים" (שע"י זה ה"ה הממוצע המחבר בין הברכות שלמעלה ובנ"י למטה), עד"ז ישנו „אפס קצהו ושמן מנהו"⁴⁴ אצל כא"א מישראל (כדלקמן), שזה נותן בו את הכח לקבל את הברכות בשלימות.

עפ"ז מובן עוד יותר, שמזמור צדי"ק „תפלה למשה" כולל את כל הברכות כולם - כיון שנוסף לזה שע"י „תפלה למשה" נמשכות כל הברכות לבנ"י למטה, ישנה בחי' משה בכל א' מישראל, ובמילא (תפלת) משה כולל את כל בנ"י, ותוכן המזמור מדגיש ומשקף את (התוכן והעבודה ד)בנ"י עצמם בכל עניניהם (כיון שמשה הוא רעיא מהימנא דכל בנ"י

כפי שהם נשמות בגופים למטה (בבחי' „איש").

[ובפרטיות יותר - י"ל שזהו החילוק בין „משה" ו„איש האלקים": „איש האלקים" מורה על החיבור דבחי' איש עם שם אלקים (בגימטריא הטבע³⁵), אלקות שבערך הבריאה (והאיש הנברא), שנברא בשם אלקים (בראשית ברא אלקים גוי³⁶). משא"כ „משה" קשור עם שם מ"ה³⁷, שם הוי"ו³⁸, שלמעלה מהבריאה].

לפי זה נמצא שהמזמור „תפלה למשה" - נוסף לזה שקאי על התפלה דמשה על בנ"י (וברכת משה לבנ"י) - הוא ענין כללי ביותר: תפלת וברכת הנשיא - משה, שכוללת את כל התפלות והברכות כולם; ע"י „תפלה למשה", נשיא ישראל, שהנשיא הוא הכל³⁹, נמשכות כל הברכות מהקב"ה למטה, בכל הפרטים ופרטי פרטים.

ד. ויתירה מזו: בכדי שאצל בנ"י יקלטו בפנימיות הברכות של הקב"ה

(35) פרדס שער יב (שעת הנתיבות) פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). שעה"ה"א רפ"ו. וראה סה"ש תנש"א ח"א ע' 400 (לעיל ע' 21) הערה 52.

(36) בראשית א, א.

(37) תו"ח שמות קטז, א. אוה"ת תצוה ע' א'תרה. וראה גם תו"א יתרו סח, סע"ב ואילך. מג"א צט, ג. ובכ"מ.

(38) ראה סה"מ תקס"ב ע' קלו. אוה"ת וראו ע' רג. ובכ"מ.

(39) פרש"י חוקת כא, כא (בנוגע למשה). וראה גם תנחומא חוקת כג. במדבר פ"ט, כח. וברמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ו: לבו (של מלך*) הוא לב כל קהל ישראל (והרי משה ה' (נשיא, וגם) מלך - רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו ה"א. ועוד - ראה לקו"ש ח"ט ע' 170. ושו"ו).

(* וראה לקמן סעיף יו"ד.

(40) תניא רפ"ב.

(41) ברכות לג, ב.

(42) עקב י, יב.

(43) שם, יב"ג.

(44) תניא פמ"ד.

(כנ"ל), עד שבחי' משה ישנה בכאו"א (מישראל), עד – ש,תפלה למשה" פועלת עליו בעבודתו בפועל (כנ"ל), משה נותן את הכח שכל הענינים דמזמור זה, מתחיל מעצם הענין ד,תפלה למשה איש האלקים", יומשכו לכאו"א מישראל.

ה. ויובן זה ע"פ הביאור בכפל הלשון (והענין) במזמור צדי"ק – כפל הן במברך (בתחלת המזמור); „תפלה (למשה" ו,איש האלקים", והן בהברכה עצמה (בסיום המזמור); „ומעשה ידינו כוננה עלינו", „ומעשה ידינו כוננהו"⁴⁵;

מעין הענין ד,איש האלקים", „מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה האלקים" (שנאמר במשה) – ישנו בכאו"א מישראל, בבחי' משה שבו. ובכללות – שכאו"א מישראל מתחלק לשני חלקים: נשמה וגוף, ונשמתו היא „חלק אלוקה ממעל ממש"⁴⁶, ע"ד „האלקים"; וגופו קשור עם בחי' „איש", יש ונברא.

ובפרטיות יותר – ה"ז החילוק בין „משה" ו,איש האלקים" (כנ"ל ס"ג): „איש האלקים" מורה על החיבור דבחי' איש (הגוף) עם שם אלקים (בגימטריא הטבע). משא"כ „משה" קשור עם שם מה – הוי'.

ושני ענינים אלו נמצאים אצל כאו"א מישראל (בבחי' משה שבו): שתי הדרגות בנשמתו – בחי' ישראל שבה⁴⁷, שקשורה עם שם הוי"⁴⁸ (חלק הוי'.

(45) הבבא להלן ראה בארוכה שה"ש תנש"א ח"א ע' 398 (לעיל ע' 20) ואילך.

(46) תניא רפ"ב.

(47) ראה בארוכה לקו"ת דרושים לר"ה סב, ג (וראה גם תו"א משפטים עז, רע"ב). ספר הליקוטין דא"ח צ"צ ערך יעקב סמ"ד (ע' אקא ואילך). ושי"ג.

(48) ראה חז"א קעד, א: כמה דקב"ה לוימנין אתקרי הוי' ולוימנין אתקרי אלקים, ה"ג לוימנין אתקרי ישראל ולוימנין אתקרי יעקב. וראה לקו"ת שם. ס' הליקוטין שם ע' אק ואילך. ושי"ג.

עמו"⁴⁹), ובחי' יעקב שבה⁴⁷, הקשורה עם שם אלקים⁴⁸ (יעקב הוא י' עקב⁵⁰, כפי שהיו"ד דשם הוי"⁵¹ משתלשל בבחי' עקב⁵², וידו (אותיות יו"⁵³) אוחזת בעקב עשו⁵⁴). ומזה מתבטא החילוק בין הנשמה (משם הוי"⁵⁵) והגוף (משם אלקים⁵⁶), עד שמוזה משתלשל כו' למטה החילוק בין „מחציו ולמטה איש" ו,מחציו ולמעלה האלקים".

כשם שביהודי ישנם שני ענינים אלו ד,משה" ו,איש האלקים" – כמו"כ הוא בעבודתו, ב,מעשה ידינו", וכמודגש בהכפל ד,מעשה ידינו" בסיום המזמור („ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו") – העבודה בעניני קדושה – „מחציו ולמעלה"; ועבודה בעניני רשות וחול (עניני העולם) – „מחציו ולמטה". ובכללות – העבודה עם עצמו (מחציו ולמעלה), והעבודה בכירור העולם („מחציו ולמטה").

ויש לומר, שהכח לפעול (ברכה והמשכה) בשני אופני העבודה – בא ממש רבינו, בחי' משה שבכל א': עי"ז שיהודי יש בו את (בחי' משה, שכלולה מ)שני הענינים ד,משה" ו,איש האלקים" (נשמה וגוף), ה"ז נותן לו את הכח לעשות בשלימות – באופן ד,כוננהו" – את שני אופני העבודה, הן העבודה בעניני קדושה, והן העבודה בכירור העולם (בבחי' חולין שנעשו על

(49) האוינו לב, ט.

(50) ע"ח שער ג (שער סדר אצי' למהרח"ו) פ"ב. פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) בערכו. (51) הגהות הצ"צ לתו"א ר"פ יצא – אוה"ת שם קצב, א (בשוה"ג (ב)).

(52) תו"א שם (כא, א). ובכ"מ.

(53) שם וישב כט, א.

(54) תולדות כה, כו.

(55) ראה אגה"ת פ"ד (צג, סע"ב ואילך).

(56) ראה שעה"ה פ"ו (פא, רע"א).

(דילוג למעלה מהעולם) שייך (בעיקר³¹) לעבודת בעלי תשובה³² בדרך דילוג, כמ"ש³³, „קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות", דילוג וקפיצה למעלה מסדר השתלשלות³⁴, ע"ד ובדוגמת הדילוג שבעבודת התשובה³⁵.

עמד אדה"ר ואמר מזמור שיר ליום השבת", „דריש שבת מלשון תשובה" (יפה תואר שם. וראה אגה"ת ספ"י: „שבת אותיות תשב").

(31) אף ששייך גם לעבודת הצדיקים, כדלקמן הערה 35.

(32) להעיר מזה"ב מ, ב: „כתיב בעשור לחודש הזה ויקחו להם גו', וכתוב אך בעשור לחודש השביעי הזה יום הכפורים הוא כו", „היינו, שלקחת השנה דקרבן פסח בעשור לחודש שייכת ליום הכפורים". – נתבאר בד"ה קול דודי הב' תשל"ו.

(33) שה"ש ב, ח.

(34) ד"ה קול דודי בלקו"ת שה"ש טו, ב ואילך; מאמרי אדה"ו תקס"ט ס"ע מזו ואילך. ד"ה הנ"ל תשל"ו. ובכ"מ.

(35) ואף שמבואר בכ"מ בהחילוק שבין תשרי לניסן, שתשרי ענינו עבודת התשובה, וניסן ענינו עבודת הצדיקים (ראה סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שס. תרנ"ב ס"ע ג'. ועוד) – ה"ז בנוגע להתעוררות ונתינת כח לעבודה, שבחודש תשרי העבודה היא (בעיקר) מצד התחתון ככה עצמו („אני לדודי ואח"כ) ודודי לי" (שמודגש בעיקר בבעלי תשובה), ובחודש ניסן העבודה היא (בעיקר) מצד הגילוי למעלה („דודי לי ואח"כ) ואני לו", אבל בנוגע לעבודה עצמה – מודגשת תנועת הדילוג שבעבודת הבעלי תשובה* בחודש ניסן דוקא, שענינו הנהגה נסית שלמעלה מהטבע (משא"כ חודש תשרי שענינו הנהגה טבעית), אלא שהדילוג

(* עוד ענין בהשייכות דיוהכ"פ לפסח – ראה לקוטי לוי"צ בראשית ע' צד"ח. תורת מנחם תפארת לוי"צ בראשית אות לט.

(* ובפרטיות יותר: הן הדילוג שבתשובה כפשוטה – כביצי"מ כפשוטו, שכיון שהיו שקועים במ"ט שערי תומאה, הוצרכו לדלג ולברוח מהרע, כמו בעל תשובה שצריך זהירות יתירה; והן הדילוג שבתשובה ד,הרוח תשוב אל האלקים" – כביצי"מ

שהענין ד,שמיני" גופא הוא באופן של „שומן", כידוע²⁵ הפתגם „שמיני שמונה שמינה" (שכאשר קורין „שמיני" שמונה פעמים אזי השנה כולה היא שמינה).

ה. וביאור הענין דחיבור דרגת האלקות שלמעלה מהעולם עם העולם (הצד השוה והנקודה המשותפת בפרטי הענינים הנ"ל בקביעות שנה זו) – בעבודת האדם:

ידוע שעבודת האדם נחלקת לב' אופנים כלליים: (א) עבודת הצדיקים – עבודה מסודרת („תמידים כסדרם") כפי שנקבע הסדר בבריאת האדם באופן „אשר עשה האלקים את האדם ישר"²⁶, (ב) עבודת בעלי תשובה – באופן של הוספה („מוספים כהלכתם") ודילוג („לדלג שור"²⁷) לגבי סדר הבריאה, שעי"ז באים לדרגא שלמעלה מגדרי הבריאה, כמארז"ל „מקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורין אין עומדים שם"²⁸, ויתירה מזה ש,אין יכולין לעמוד בו"²⁹.

ומהחילוקים שביניהם בזמני השנה – שבת ופסח: שבת (שלימות העולם) שייך (בעיקר³⁰) לעבודת הצדיקים, ופסח

(25) הובא ונתבאר במכתב ערב פסח, תש"ד*. ספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 395. שם ע' 413 ואילך.

(26) קהלת ז, כט.

(27) ע"פ לשון הכתוב שמואל"ב כב, ל. תהלים יח, ל. וראה לקו"ת דרושי שבת שובה סה, א. ובכ"מ.

(28) ברכות לד, ב.

(29) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד. הובא בלקו"ת בלק עג, סע"א. ובכ"מ.

(30) אף ששייך גם לעבודת התשובה, כמארז"ל (ב"ר ספ"כ), „כך היא כוחה של תשובה . . . מיד

(* נדפס באגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע' רעח ואילך. המו"ל.

[ולחעיר, שהמעלה ד, שמיני" מודגשת גם בחג הפסח (נוסף לכך שבשניהם מודגש הדילוג למעלה מהעולם) - שמיני של פסח (בחו"ל¹⁸) שייך במיוחד (יותר משאר ימי הפסח) להגאולה העתידה לבוא ע"י משיח צדקנו, שלכן מפטירין בנבואת הגאולה, ויצא חוטר מגזע ישי וגו'¹⁹, ואוכלים, סעודת משיח, כידוע ומפורסם המנהג המקובל מהבעש"ט²⁰].

ו, שמיני" הוא גם מלשון שומן²¹, ש, מפעפע בכולו" (כהפס"ד בשו"ע²²) - שבוה מרומז שהעילוי ד, שמיני" שלמעלה מהעולם הוא גם באופן של שומן

18) ובארץ ישראל נמשך ומתגלה העילוי ד, שמיני של פסח" ב, שבני של פסח" - שלכן אוכלים סעודת משיח (וענין הגאולה, שמיני) שבביעי של פסח**.

19) ישע"י יא, א ואילך (וראה שה"ש תרצ"ו ע' 140 - הקשור לסעודת משיח).

20) היום יום" כב ניסן. ספר השיחות: תרצ"ו שם; תרנ"ץ ע' 277; קיץ ה'ש"ת ע' 75. 80; תש"ב ע' 109 ואילך; תש"ג ע' 118.

21) ראה (בנוגע, שמיני עצרת) לקו"א להח"מ סח, סע"ב. אור תורה להח"מ זה, ב. אוה"ת שמע"צ ע' איתתיו. סה"מ תרצ"ו ע' 41. וש"נ.

22) יו"ד סק"ה ס"ה.

ויש לומר ע"ד הרמז שדין זה שנאמר בחלק יו"ד דהשו"ע, מפעפע בכולו", בכל ד' חלקי השו"ע, היינו, שעבודת האדם בכל פרטי הענינים

* ובוה מרומז שגם בחי' שמיני" (ובפרט שמיני של פסח) שלמעלה מהעולם נמשכת ומתגלה וחודרת בבחי' שבני העולם.

** ראה שיחת אחשו"פ תרנ"ץ (שה"ש תרנ"ץ ע' 283) בשם הצ"צ: שבביעי של פסח מפטירין בשירת דוד לפי שבביעי של פסח ובאחרון של פסח ישנו גילוי משיח בן דוד, ולכבוד משיח אומרים שירת דוד. - ויש לומר, שבשירת דוד" (כפי שנאמרת לכבוד דוד מלכא משיחא) נרמזת גם שירה העשירית - שלימות הגאולה כפי שהיא בבחינת העשירי יחי קודש", עליו עשירי שלמעלה גם מכינור של ימות המשיח שמונה" (ערכין שם).

שמפעפע בכולו, היינו, שנמשך וחודר בגדרי העולם²³.

ומעלה יתירה בקביעות שנה זו שקורין "ויהי ביום השמיני" שמונה פעמים²⁴, שאז ניתוסף הדגשה יתירה בכ' הענינים ד, שמיני" - הן במעלת דרגת האלקות שלמעלה מהעולם, כיון שהענין ד, שמיני" חוזר ונכפל בעילוי אחר עילוי שמונה פעמים, והן בהמשכה והגילוי בגדרי העולם ("שמן" ש, מפעפע בכולו"), כיון

שבכל ד' חלקי השו"ע חדורה בענין ה, שמן" (שמיני") שבתורה, פנימיות התורה.

[ובפרטיות יותר - שנוסף על המשכת ופעולת ה, שמן" (דעה את ה" - יורה דעה" ב, אורח חיים" דבן "י, ישנו הענין ד, אבן העזר", שהקב"ה עוזרו" ונותן לו כח ותוק ד, אבן" לפעול המשכת ופעולת השמן גם דיני ממונות שבחושן משפט, עניני העולם].

וע"י שלימות העבודה בהמשכת וגילוי השמן בכל ד' חלקי השו"ע בכל פרטי הענינים שבעבודת האדם (גם בעניני העולם, דיני ממונות שבחושן משפט), נעשית גם ההמשכה והגילוי בהעולם עצמו, בכל ארבע כנפות הארץ, וע"י נעשית הגאולה דכל בני" - שבאים מכל ארבע כנפות הארץ לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש ולבית המקדש השלישי, ורואים את "חושן המשפט" שבין שמונת בגדי כהן גדול.

23) ויש לומר, שגילוי המשכת בחי' שמיני" בגדרי העולם מודגש גם בהקריאה בתורה* במנחת שבת בפרשת שמיני.

24) במנחת שבת הגדול, בשני וחמישי בשבוע שלפני חג הפסח, במנחת שבת דיום ראשון חג הפסח, ובמנחת שבת דאחרון של פסח, ובשני וחמישי שלאחרי הפסח, ובשבת פרשת שמיני.

* ויש לומר, שה"ענר" קשור עם ענין הנישואין (שפרטי הדינים שבו נתבאר בחלק אה"ע) - ענר כנגדו - שרומז על שלימות היחוד דבני עם הקב"ה (איש ואשה).

* שני"ז נעשית המשכת הענין שאודותיו קורין בתורה - "כאדם הקורא לחבירו שיבוא אליו וכבן קטן הקורא לאביו לבוא אליו כו" (תניא טפ"ז).

ז. ולהוסיף, שזה מרומז גם בהכפל ד, מזמור שיר (ליום השבת), "מזמור כפול"⁶⁰:

החילוק בין "מזמור" ו"שיר" הוא, דמזמור הוא בכלי ושיר הוא בפה⁶⁵. ובעבודה רוחנית: שיר בפה מורה על הדרגה של אור (המשפיע), ומזמור בכלי - הוא הכלי (המקבל). וע"ד החילוק בין אור הנשמה (משם הוי", "משה") וכלי הגוף (משם אלקים, "איש האלקים")⁶⁶.

ואע"פ שגם הכלי וגוף הוא "איש האלקים", שהוא שם קדוש⁶⁷ של הקב"ה⁶⁸ - מ"מ ה"ז (כמגן) בהעלם, כיון שהכוונה היא שיהודי יגלה זאת ע"י עבודתו (מעשה ידינו", לא נהמא דכסופא⁶⁹ ח"ו) דגילוי אור הנשמה בהגוף⁷⁰, שהנשמה שלו תפעל ותעבד את הגוף, עד שתגלה שהגוף הוא כלי לאור הנשמה, חלק אלוהי ממעל ממש", משם הוי", וגם לגלות את המעלה שבגוף (משם אלקים) עצמו.

וע"י - ישנו גם הכח להעבודה לפעול בעולם (שנברא בשם אלקים),

65) לקו"ת ברכה זה, ג"ד. סידור (עם דא"ח) שער התנוכה רעז, ג.

66) ראה עד"ז במקומות שבהערה הקודמת. וראה גם שיחת שבת הגדול, ערב י"א ניסן תשמ"ט ס"ט (ס' השיחות תשמ"ט ח"א ע' 394).

67) שבועות לה, סע"א. ירושלמי מגילה פ"א ה"ט. ועוד. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ו ה"ב.

68) ראה חז"ג ע, ב; גופא דילהון קדישא. וראה תניא פמ"ט (סט, סע"ב ואילך). ס' השיחות תורת שלום ע' 120.

69) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו ז, רע"ד.

70) להעיר, שסיום ותותם כל ספר תהלים (ד, הכל הולך אחר החיתום" - ברכות יב, א) הוא "כל הנשמה תהלל ייה הללו" (וראה שם מח, א: איזה דבר שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף כו', ועוד).

טהרת הקודש⁶⁷).

1. דוגמא לזה - מצינו בענין השבת:

עה"פ "מזמור שיר ליום השבת"⁵⁹ (בהמשך הי"א מזמורים שאמר משה) אומרים חז"ל⁶⁰, "עיסקא דשבתא כפול". ומבואר בכ"מ⁶¹ שהכפל (דעיסקא דשבתא) הוא כנגד שתי הדרגות דמעלי שבתא ויומא דשבתא, מנוחה בערך היגיעה ומנוחה בעצם, ע"ד החילוק בין שם אלקים (אלקות בערך הבריאה), ושם הוי" (אלקות שלמעלה מהבריאה).

ועפ"ז י"ל שזהו הכפל בסיום המזמור: ביום השבת, כאשר ישנו ה, ויהי נועם ה' אלקינו עלינו", נעשית שלימות כפולה [בדוגמת השלימות שנפעלת ע"י, תפלה למשה", הקשורה עם שבת]: "ומעשה ידינו כוננה עלינו" - השלימות דמנוחה בעצם, ו"ומעשה ידינו כוננהו" - גם השלימות דמנוחה בערך היגיעה בימי החול (ויכולו השמים והארץ וכל צבאם⁶²) [נוסף ע"ז ששבת מיני מתברכין כולהו יומין⁶³ גם על העבודה בימי החול שלאחרי הן]. ובכללות יותר: כוננהו ב, מעשה ידינו" דימי החול, "ומעשה ידינו כוננה עלינו" ביום השבת, כאשר, כל מלאכתך עשויה⁶⁴.

57) חגיגה יט, ב. וש"נ. וראה תו"א לך יג, א. סידור שער המילה קמה, ד ואילך. סה"מ"צ להצ"צ מצות מילה פ"ה (דרמ"צ ח, א). ועוד.

58) ראה שה"ש תנש"א ח"א ע' 402 (לעיל ע' 23).

59) תהלים צב, א.

60) מדרש תהלים עה"פ. יל"ש עה"פ (בשלה טז, כט) ראו כי ה' נתן לכם את השבת (רמז רסא).

61) ראה שיחה שבהערה 58. וש"נ.

62) בראשית ב, א.

63) חז"ב סג, ב. פה, א.

64) מכלילתא (הובא בפרש"י) יתרו כ, ט.

טושו"ע או"ח סש"ו ס"ה. שו"ע אדה"ו שם סכ"א.

ולגלות שהעולם הוא כלי לאלקות, עי"ז שהוא עושה מכל עניני העולם כלי למילוי שליחותו בעולם בקיום התומ"צ, גילוי השכינה, במעשה ידיים באופן של קביעות ונצחיות, עד שנעשה דירה לו (לו לעצמותו⁷¹) יתברך בתחונתו⁷², בתחנות שאין תחנות למטה ממנו⁷³.

והכח לזה בא, כאמור לעיל, מ"תפלה למשה איש האלקים", משה רבינו, וממשה שבכל א' מישראל, שיש בו שני הענינים של "משה" ו"איש האלקים", והוא מברך וממשיך כחות (באופן של קליטה בפנימיות כנ"ל) בעבודה ד"מעשה ידינו" בשני הענינים – בגילוי אור הנשמה אור הקדושה, ובעבודה עם כלי הגוף ובירור עניני העולם, ששניהם יהיו "כוננהו", מחוזק באופן יסודי – הגילוי ד"יטוד היטודות ועמוד החכמות"⁷⁴ ר"ת הוי"75 (שלמעלה משם אלקים) במציאות העולם, שיודעים ורואים ש"כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו", ו"הוי"75 אלקים אמת", "הוא לבדו האמת כו" [ע"ד "ואמת"76 הוי" לעולם], "המצוי הזה הוא

71 המשך תרס"ו ס"ע ג. ובכ"מ – נסמנו בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רמא הערה 32.

72 ראה תחומא נשא טו. שם בחוקותי ג. במדבר פ"ג, ו.

73 תניא פל"ו.

74 רמב"ם ריש הל' יסוה"ת.

75 כירוע דברי ר' דוד הנגיד (נכדו של הרמב"ם) ש"משנה תורה שחיבר זקנו הרמב"ם מתחיל בשם המפורש" (סדר הדורות ד"א תתקכו. שם הגדולים להידי"א מע' רמב"ם. וראה גם "פירוש" לריש הל' יסוה"ת). – וראה בארוכה הדרן על הרמב"ם תשל"ה ס"ז ואילך. תשמ"ח ס"ב ואילך (ס' השיחות תשמ"ח ח"א ע' 207 ואילך).

*75 רמ"י י. י.

76 תהלים קיו, ב.

אלקי העולם אדון כל הארץ"⁷⁶, עד באופן ד"מלאה"⁷⁷ הארץ דיעה את הוי' כמים לים מכסים"⁷⁸.

ח. הענין הנ"ל ד"תפלה למשה" נמצא יותר בהדגשה ובגילוי בדורנו זה כשישנו הכח של התפלות והברכות והעבודה דרבותינו נשיאינו, אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"⁷⁹, עד כ"ק מו"ה אדמו"ר נשיא דורנו, אתפשטותא דמשה שבדורנו,

ובפרט שעומדים לאחרי ארבעים שנה מהסתלקות-הילולא שלו (בשנת תש"י), כאשר "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁸⁰, קאי איניש אדעתא דרבי⁸¹,

שהוא נותן את הכח לבחי' משה בכאו"א מישראל בדורנו – ובפרט ע"י הגילוי דפנימיות התורה – לגלות שהוא "משה איש האלקים", ו"ויהי נועם ה' אליקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו", גילוי בחי' נועם (פנימיות עתיק), ע"י לימוד התורה, ובפרט פנימיות התורה, והעבודה דהפצת התורה והיהדות והפצת המעיונות חוצה, באופן שזה פועל "כוננהו" ב"מעשה ידינו", בכל הדרגות שבוה,

החל מהעבודה עם עצמו – עי"ז שכאו"א מישראל מגלה (בכה דנשיא דורנו) שהוא שלוחו של הקב"ה, ושלוחו של אדם (העליון⁸²) כמותו⁸³ ("משה איש

*76 רמב"ם שם ה"ד"ה"ה.

77 ישעי' יא, ט.

78 סיום והותם ספר הרמב"ם.

79 נסמן לעיל הערה 30.

80 תבוא כט, ג.

81 עי"ז ה, ריש ע"ב.

82 ראה לקו"ת ויקרא ג, א.

83 משנה ברכות לד, ב. קידושין מא, ב.

ויש לומר, שתוכן הברכה שנמשכת מ"שבת הגדול" לחג הפסח¹⁵ בכל שנה, הוא, שגם הדרגא שלמעלה מהעולם (פסח) תומשך ותתגלה בגדרי העולם, ע"ד ובדוגמת ה"נס גדול" ד"שבת הגדול"; וענין זה הוא בהדגשה יתירה בפסח שחל בשבת – שהברכה שמקבל חג הפסח מ"שבת הגדול" ניכרת בגלוי בהקביעות דחג הפסח ביום השבת, שבו מודגש החיבור דהדרגא שלמעלה מהעולם עם העולם.

ד. פרשת שמיני:

"שמיני" – מורה על דרגא שלמעלה מהעולם, כי, מציאות העולם (גם השלימות דהעולם) קשורה עם מספר שבע, שבעת ימי בראשית שהם שבעת ימי ההיקף, ומספר שמיני קשור עם דרגא שלמעלה מהעולם¹⁶, ורומז על עניני הגאולה¹⁷ – גאולה מהמדידה והגבלה דגדרי העולם.

ומבאר שם (ע' 47) שנס כזה דוקא נקרא "נס גדול", ע"ד מ"ש "גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלקינו", ודרשו חז"ל "אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו", היינו, שהגדלות האמיתית ניכרת בשינוי והפיכת הטבע גופא (וראה סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 359 ואילך).

15 שנקרא שבת טתם (כנ"ל הערה 11), ומתברך מ"שבת הגדול" – ולהעיר, שא' הטעמים שנקרא "שבת הגדול" הוא "להודיע . . כי יש יום אחריו סמוך ונראה שנקרא שבת ואינו גדול כמוהו, והוא יום טוב של פסח שנקרא גם כן שבת" (ספר אורים גדולים (אמרי תקי"ח) למוד כד – הובא בשו"ת שמן המור (ליורנו תקנ"ג) חיו"ד סט"ו). וראה גם סה"ש תשמ"ח שם (ע' 361).

16 ראה כלי יקר ריש פירשתנו (שמיני). שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט. הובאו ונתבאר בד"ה ויהי ביום השמיני בסה"מ תרע"ח ע' רסט ואילך. תש"ד ע' 191 ואילך. תש"ה ע' 167 ואילך. ועוד.

17 כמארז"ל (ערכין ג, ב), "כינור . . של ימות המשיח שמונה" (וראה ד"ה ויהי ביום השמיני שבעה הקדומת. לקו"ת תרע"ח כא, ד. ועוד).

העולם, באופן של דילוג (פסח ע"ש הדילוג והפסיחה¹⁰) למעלה מגדרי העולם.

ובקביעות שנה זו שחג הפסח חל בשבת מתחברים ב' המעלות (פסח ושבת) גם יחד¹¹ – שהדרגא שלמעלה מהעולם (פסח) נמשכת וחודרת גם בגדרי העולם (שבת). ובסגנון אחר: לא זו בלבד שישיראל נגאלים ויוצאים ממצרים, היינו, שמתעלים לדרגא שלמעלה מהעולם, אלא יתירה מזה, שמעלים את העולם עצמו לדרגא שלמעלה מגדרי העולם.

ג. שבת (שבו חל פסח) שמתברך מ"שבת הגדול":

ענינו של "שבת הגדול" ("גדלות" בענין ה"שבת") – שנוסף על שלימות העולם (ענינו של שבת) נמשכת ונעשית בו "גדלות" שלמעלה מהעולם, היינו, שהעולם עצמו מתעלה לדרגא שלמעלה מהעולם, כמודגש בה"נס גדול" ד"למכה מצרים בכוריהם"¹² (שעש"ז נקרא "שבת הגדול"¹³), שהנס אינו באופן של שיטוד הטבע (לחנולה מהטבע), אלא באופן שחודר בטבע גופא לשנותו ולהפכו ("למכה מצרים בכוריהם")¹⁴.

10 ראה פרש"י בא יב, יא. שם, יג. ועוד.

וראה לקו"ת צו יג, ד ואילך. ועוד.

11 ויש לומר, שמעין זה ישנו גם בכל חג הפסח – שנקרא בכתוב (גם) בשם שבת, כמ"ש (אמור כג, טו), וספרתם לכם ממחרת השבת", שפירוש מחרת חג הפסח (מנחות סב, ב ואילך. תו"כ ופרש"י עה"פ). ומודגש בגלוי כשהגדלות חל בשבת, שאו התחלת הספירה היא גם, ממחרת השבת" כפשוטו, ביום ראשון בשבוע, "תמימות כששת ימי בראשית" (ראה קה"ר פ"א, ג ובפי" מ"כ. וראה לקו"ש ח"ב ע' 96 ואילך).

12 תהלים קלו, י. וראה מדרש תהלים, פרש"י ומצו"ד עה"פ.

13 אדה"ש שבת פו, ב (ד"ה ואתו). שו"ע ארז"ח או"ח ר"ס תל.

14 ראה בארוכה לקו"ש חכ"ז ע' 44 ואילך. –

שיחת יום ועש"ק ערב פסח ה'תנש"א

– לאחרי תפלת מנחה –

א. המעלה המיוחדת דחג הפסח בקביעות שנה זו (בהוספה על קביעות חג הפסח בט"ו בניסן) – שחל ביום השבת.¹ ובהקביעות דפסח (ביום השבת גופא נוסף עילוי מיוחד מצד הברכה ד"שבת הגדול" שלפניו – כידוע² שמיום השבת "מתברכין כולהו יומין", כל ששת ימי השבוע עד ליום השבת, ועד בכלל, שגם יום השבת מתברך מהשבת שלפניו³, ועוד יותר מבשאר ימי השבוע, בגלל הצד השווה ששניהם ימי השבת. ואם בכל שבת נמשכת ברכה לשבת שלאחרי, ב"שבת הגדול" בודאי נמשכת ברכה גדולה לשבת שלאחרי שבו חל חג הפסח.

ועילוי נוסף בקביעות שנה זו – שחג הפסח הוא בפרשת שמיני⁴.

ויש לבאר התוכן וגם הקשר והשייכות להמעלות בחג הפסח בשנה זו (קביעותו ביום השבת, הברכה המיוחדת משבת הגדול, ופרשת שמיני), כולל ובמיוחד

בנוגע לערב פסח, שמלבד היותו ערב (יו"ט, ובימים טובים גופא, ראשון לרגלים⁵) פסח, ניתוסף בו בשנה זו שהוא גם ערב שבת, וערב שבת מתברך משבת הגדול⁶, ובפרשת שמיני⁷, כדלקמן.

ב. פסח שחל בשבת:

שבת (יום השביעי לבריאת העולם) – קשור ומורה על שלימות העולם, כמארו"ל⁸, "מה ה' העולם חסר מנוחה, באת שבת באת מנוחה", היינו, שלאחרי גמר בריאת העולם בששת ימי בראשית ה' העולם חסר מנוחה, ובשבת נשלם (החסרון שבועולם – שלימות) העולם.

ופסח (שבו נגאלו ממצרים) – קשור ומורה על דרגת האלקות שלמעלה מהעולם, כי, גם שלימות העולם היא עדיין בבחינת, "מצרים" מלשון מיצר וגבול⁹, והשלימות האמיתית היא בהגאולה מהמיצר וגבול (ושלימות

(5) ר"ה ד, א.

(6) להעיר שהתגלות הברכה מיום השבת על (כל ימי השבוע ויום השבת שלאחרי – שמודגשת בענין ה"מן" (ראה זר שם) – היא בערב שבת שבו ירד המן גם בשביל יום השבת, כמ"ש, "ויברך אלקים את יום השביעי", "ברכו במן, שכל ימות השבוע ירד להם עומר לגלגלת, ובששי לחם משנה" (פרש"י עה"פ).

(7) להעיר מהשייכות דפרשת השבוע לערב שבת – שעיקר הומן דקריאת הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום הוא בערב שבת (שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ה ס"ו), ומה מובן שגם בערב שבת שחל בו פסח (שאין בו קריאת שמו"ת דפי שמיני) מודגשת השייכות לפרשת שמיני.

(8) פרש"י בראשית ב, ב. פרש"י מגילה ט, א (ד"ה ויכל). וראה בר"פ"י, ט במתנות כהונה שם (ד"ה שאנן) בשם, "הו"ל".

(9) ראה תו"א בשלח סד, א. יתרו עא, ד. ובכ"מ.

ברכה – אור ליום ג', י"א ניסן ה'תנש"א

ט. בכל זה ניתוסף הדגשה יתירה בשנה זו, ה'תשנ"א, ר"ת ה' תהא שנת נפלאות אראנו:

השרש דהנהגה נסית בא משם הוי", שלמעלה מהנהגה טבעית שבאה משם אלקים (בגימטריא הטבע)⁸⁹.

הסדר הרגיל בעולם הוא ההנהגה הטבעית. אך ישנם זמנים שהקב"ה עושה נסים, מלשון, "ארים⁹⁰ נסיו"י⁹¹, "כמו הנס על ההרים"⁹², שמעלה ומגלה אלקות שלמעלה מהבריאה, ומעלה ומגלה גם את הפנימיות דהנהגה טבעית (שזה בא מהקב"ה, שם אלקים)⁹³.

כפי שהי' בשנה שעברה, ה'תשנ"ו, ר"ת ה' תהא שנת נסים – כמדובר כמ"פ⁹⁴, ע"ד הנסים שראו א.

אח"כ ישנו חידוש נעלה יותר – "אראנו נפלאות", כמ"ש בנוגע לגאולה האמיתית והשלימה, ש"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁹⁵, נפלאות אפילו

האלקים"), שזה נפעל ע"ז שיהודי – כשלוחו של הקב"ה – מנצל את כחותיו לעבודת ה', כך שהכחות הם רק ככלי, "שליח", כדי למלאות שליחותו ורצונו של הקב"ה, בלימוד התורה, נגלה דתורה ופנימיות התורה [כולל ובמיוחד הלכות שבתורה (בח"י הוי"ט⁸⁴ שבתורה)⁸⁵, כמו ספר הרמב"ם⁸⁶ וכיו"ב], וקיום המצוות בהידור,

וכך הוא פועל גם בעולם, שכל עניני העולם נעשים כלי למילוי שליחותו של הקב"ה;

וע"ז שהשליח עושה את עבודתו בשלימות בצירוף עשר כחותיו – ה"ז נעשה משיח⁸⁷ (בגימטריא שליח בצירוף עשר⁸⁸), עד לגילוי של משיח בפועל, כשתהי' שלימות הגילוי, "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו גו"י".

(84) כלשון חו"ל, "והוי' עמו שהלכה כמותו" (ש"א טו, יח. סנהדרין צג, ב). וראה בארוכה אוה"ת יתרו ע' תתצ ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' רפ ואילך. ע' רצ ואילך. המשך תרס"ו ע' תכט ואילך. לקו"ש חט"ו ע' 233 ואילך.

(85) ו"אין כל הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות" (ויק"ר ריש פ"ז, ג. וראה תו"א שמות מט, ג. תו"ח שם (יח, א"ב). וראה תשובות וביאורים (קה"ת, תשל"ד) ס"ד ס"ה*), והרי פסקי דינים הלכה למעשה הם בכלל המשנה – ה' ת"ת לאדה"ז רפ"ב. וראה לקו"ת דברים ב, סע"ב ואילך.

(86) חיבור, "הלכות הלכות" (כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לספרו).

(87) ובהדגשה יתירה תיבניות של בית רבן, עליהם נאמר, "אל תגעו במשיח" (דה"א טו, כב. שבת קיט, ב).

(88) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ט (קה"ת, י"א ניסן, תנש"א) ע' 358 ואילך. ועוד.

(* אג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע' רמב ואילך. המו"ל.

(89) ראה סידור (עם דא"ח) מד, סע"ב. פירוש המלות פקל"ט. המשך תרס"ו ע' קסג. סה"מ תרע"ח ע' פט. ובכ"מ. סה"מ מלוקט ח"ה ע' צד"ה.

(90) ישע"י מט, כב.

(91) פרש"י יתרו כ, יז. וראה סידור ופיה"מ שם. תרע"ח שם. הנסמן במכתב כ"ה אדר שנה זו הערה ד"ה, "נס" – אויפגעוהיבן (סה"ש תנש"א ח"ב ע' 486).

(92) סה"מ צ"ה צ"צ עג, א (ע"פ לשון הכתוב ישע"י ל, יז). וראה סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 371. וש"נ.

(93) להעיר מאוה"ת בשלח ע' תרסה: משה נק' איש האלקים שהוא איש ומושל על שם אלקים. ע"כ עושה ניסן של ישראל כי שם אלקים גימט' הטבע והגם שהוא למעלה מהטבע זהו ע"י שנקרא איש האלקים.

(94) ראה שיתוח: ש"פ תולדות, ד' כסלו (סה"ש תשנ"ו ח"א ע' 159-60); ז כסלו; יו"ד כסלו; כ"ב אלול (שם ע' 691) – תש"נ. סה"ש תנש"א ח"א ע' 72-4. ועוד.

(95) מיכה ז, טו.

בערך לנסים דיציאת מצרים⁹⁶, ז.א. שנעשית עלי' אפילו בענין ד, ארים נסי". ונוסף לזה – ה"ז באופן ד, אראנו נפלאות": הנפלאות הן בגלוי באופן שיכולים לראותם בעיני בשר. ויתירה מזו – „אראנו“, הקב"ה עצמו מראה את הנפלאות, מובן א"כ שזה למעלה מכל מדידה והגבלה, וגם – שהכל מתגלה, נראית האמת והפנימיות דההנהגה טבעית⁹⁷, והגילוי הכללי דההנהגה נסית, עד – גם הגילוי ממה שלגמרי „נפלא“⁹⁸.

עפ"ז מובן, שבעמדנו ב, שנת נפלאות אראנו – מודגשת ביותר הברכה דהקב"ה (שנמשכת ע"י „תפלה למשה איש האלקים“) בכל הענינים, ויהי נועם ה"א עלינו – שנעשה „ומעשה ידינו כוננהו“ הן בהנהגה הטבעית (אלקים), שבעיני „חול“⁹⁹ וטבע שלו נעשה „כוננהו“ (עד באופן של נפלאות), ויתירה מזו – „ומעשה ידינו כוננה

96 אה"ת נ"ך ע"פ סק"ז (ע' תפוז), מוח"א בהשמשות סכ"ה (רסא, ב). וראה הנסמן במכתב ה' ניסן שנה זו (סה"ש תנש"א ח"ב ע' 889) הערה ד"ה ווי דער באוואוסטער פירוש.

97 שהרי גם לע"ל תהי' הנהגה טבעית והנהגה נסית* (וגם בתקופה הב' כשהי' שינוי במעשה בראשית (ראה לקו"ש חכ"ז ע' 198. ועוד), לא יתבטלו כל חוקי הטבע לגמרי, כפשוטו), ויהי' או גם החילוק בין ימי החול ויום השבת* (ביום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים גופא), וכמ"ש (ישעי' סו, כג) והי' גו' מדי שבת בשבתו גו', וכיו"ב – ובכל א' מהם יהי' הגילוי ד, כוננהו" ע"י הקב"ה עצמו באופן של „נפלאות“.

98 ראה גם מכתב הנ"ל.

99 ראה הערה 97.

* ששרשם הוא משם הוי' ומשם אלקים, ולע"ל יהי' גם הגילוי דשם אלקים (ועד שהוי' דעכשוו יהי' אלקים לע"ל, והי' הוי' לי' לאלקים (ויצא כח, כא), ויהי' גילוי שם הוי' נעלה יותר – תויא ואה"ת ר"פ ויצא. ועוד).

עלינו" אפילו בהנהגה נסית (הוי'), שאפילו בהנהגה ה, שבתית" ולמעלה מדרך הטבע שלו מראה הקב"ה נסים גלויים – וכפי שכבר התחיל להראות, וממשיך להראות ביתר שאת וביתר עוז, לכל אחד ואחת, גם בחייו הפרטיים, ומעלה את בני"ו, ומעשה ידינו" למעלה ממעמדם ומצבם אפילו כשהיו בשנת נסים (שגם אז היו נעלים), ובאופן ד, „נפלאות) אראנו“, שרואים זאת בגלוי, מראה באצבעו ואומר זה¹⁰⁰.

ולהוסיף: סדר האותיות דמספר השנה הוא (תשנ"א, קודם נפלאות ואח"כ אראנו. אבל בני"ו (גם) שינו והוסיפו את הסדר, שיאמרו „אראנו נפלאות“ (כלשון הכתוב). ויש לומר החילוק בזה: ב, נפלאות אראנו" עיקר ההדגשה היא על הנפלאות, והנפלאות – „אראנו“, רואים אותם באופן של ראי'.

וב, אראנו נפלאות" עיקר ההדגשה היא על ה, אראנו“, שהקב"ה עצמו מראה באופן דראי' – את האמת והפנימיות של כל דבר, וכשזה באופן ד, אראנו" (ע"י הקב"ה עצמו) רואים (בדרך ממילא) שהכל זה – „נפלאות“ (הן ההנהגה הטבעית, והן ההנהגה הנסית, הן המאורעות שבעבר והן הנפלאות שיהיו בעתיד).

עד שזה נעשה „אראנו" – הגילוי והראי' בהקב"ה עצמו, כביכול – „והיו עיניך רואות את מוריך“¹⁰¹, ראי' בעיני בשר, עד שזה חודר גם את ההנהגה הטבעית והגשמיות של יהודי¹⁰². וכאשר

100 ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג.

פרש"י בשלח טו, ב (ד"ה זה א"ל).

101 ישעי' ל, כ.

102 וכבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה, „כדכתיב (ואתחנן ד, לה) אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, הראת ממש בראי' חושית כו" (תניא פל"ז – מו, א). ועד

כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה אל הרב (הרה"ג וכו' הרי"י שי' פיקרסקי) ואמר: ומסתמא תמצאו היתר שיוכלו להקריב קרבן פסח גם ללא ביקור ד' ימים¹⁶.

ואח"כ פנה להערב קבלן (ר"מ שי' הכהן ריבקיץ), ואמר: ותתכוננו לברך הברכה המשולשת, ברכת כהנים, בבית המקדש השלישי, בהג הפסח זה.

וסיים: תודה רבה, וחג הפסח כשר ושמח.

16 ראה פסחים צו, א ובפרש"י (שגם פסח דורות צריך ביקור ד' ימים). – וראה פרטי הדעות והשקו"ט בזה בתורה שלימה עה"פ בא יב, ו (אות קמג). ובמילואים אות יב. אנציק' תלמודית ערך ביקור מומים ע' קסג (וראה שו"ת תורת חסד סכ"ג, שדין ביקור ד' ימים הוא רק למצוה (לכתחילה), אבל גם אם נשחט בלא ביקור ונמצא תמים כשר).

לחג הפסח שיש בו שלשה דברים עיקריים, פסח מצה ומרור¹³ – שנעשה התוקף ד, חזקה" בכל הענינים האמורים.

ויה"ר והוא העיקר – שמהדיבור בכל זה (ששייך לפסח, כדאיתא בכתבי האריז"ל¹⁴ ש, פסח" הוא „פה סח“) יומשך ויבוא המעשה בפועל תיכף ומיד, כולל ובמיוחד בנוגע להקרכת קרבן פסח מחר, בערב פסח, שלא יהי' צורך באמירת „סדר קרבן פסח" בדיבור (כמ"ש¹⁵ „ונשלמה פרים שפתינו“), כיון שיקריבו קרבן פסח במעשה בפועל בבית המקדש השלישי.

13 ד, כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו לא יצא ידי חובתו" (הגדה של פסח פיסקא „רבן גמליאל הי' אומר" – ממשנה פסחים קטז, א"ב).

14 פ"ח שער חג המצות פ"ז. ובכ"מ.

15 הושע יד, ג. סידור אדה"ז לפני „סדר קרבן פסח“.

רשימת דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א אור ליד ניסן ה'תשנ"א - לאחר מכירת חמץ -

חג הפסח כשר ושמה, ולהמשיכו על כל השנה כולה¹,

כולל ובמיוחד - המשכת כל עניני ברכה באופן תמידי, כמו ברכת טל - שמתחילים לומר ביום ראשון דפסח² - ש"לא מיעצר"³, כך יהיו כל הברכות וההמשכות בטוב הנראה והנגלה לכלל ישראל באופן ש"לא מיעצר",

ועד להברכה הכי עיקרית - גאולה האמיתית והשלימה⁴, גאולה שאין אחרי גלות⁵ ("לא מיעצר").

ובפשטות - שתיכף ומיד שומעים קול השופר דמשיח⁶, ולפניו קולו של אליהו

(1) להעיר מהפתגם הידוע שרבינו הזקן לא הכניס בסידורו (בסוף ההגדה) "חסל סידור פסח", כיון שהפסח אינו מסתיים אלא נמשך תמיד, בכל השנה (סה"ש תש"ג ע' 75).

(2) בתפלת מוסף. - ולהעיר, שמעיקר הדין היו צריכים להתחיל בלילה הראשון (בתפלת ערבית), "אלא לפי שבתפלת ערבית אין כל העם בבית הכנסת", לכן קבעו להתחיל ביום, כדי שיהי בפירסום הכי גדול (ראה ט"ז או"ח סק"ד סק"ב. שו"ע אדה"ו שם ס"א).

(3) תענית ג', א. - וטעם הדבר, כיון שהמשכתו בדרך אתערותא דלעילא, ולא כגשם שהמשכתו בדרך אתערותא דלתתא (ראה תו"א בשלח סה, ג. לקו"ת האוינו עג, ב ואילך), ולכן שיך להג הפסח (והודש ניסן) שענינו אתערותא (ראה לקו"ת ש"ח ע' 234. ח"ב ע' 545).

(4) להעיר מהשייכות ד"טל" לגאולה העתידה - טל שעתידי להחיות בו את המתים (שבת פח, ב. ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב. תנחומא (באבער) ותולדות יט).

(5) מכילתא בשלח טו, א (הובא בתוס' פסחים קטז, ב). פסיקתא רבתי ויל"ש שבהערה 8.

(6) ראה פרד"א ספלי"א. ירושלמי תענית פ"ב ה"ד. אותיות דר"ע אות ט'.

הנביא זכור לטוב, מבשר הגאולה⁷, שאומר שהגאולה כבר באה, כדאיתא בילקוט שמעוני⁸, "בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים⁹ הגיע זמן גאולתכם".

ובפרט בעמדנו בשנה מיוחדת שבראשיתיות שלה נרמו ענין הגאולה - "הי' תהא שנת אראנו נפלאות" (או "נפלאות אראנו") - שתיכף ומיד נעשה ה"אראנו נפלאות", "אראנו" דייקא, שרואים בעיני בשר ה"נפלאות" דהגאולה האמיתית והשלימה (כ"מי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹⁰), ובאופן ד"הי' תהא", "בהוייתו היא"¹¹, שמורה על התוקף והנצחיות.

ובכל זה נוסף גם המעלה דשנה זו בענין ה"חוקה"¹² - שהתחלת השנה (ר"ה) היתה באופן משולש, ג' ימים רצופים דיו"ט ושבת, וכן ימים ראשונים דחג הסוכות ושמע"צ ושמה"ת באופן משולש, ג' פעמים משולש, ושייך במיוחד

(7) ראה פרש"י בחוקותי כו, מב. תיב"ע וארא ו, יח. יל"ש ר"פ פינחס. עירובין מג, ב. רמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ב.

(8) ישעי' רמו תצט - מפסיקתא רבתי פל"ה.

(9) "ענוים" דייקא - מעלת הביטול, ששייך במיוחד לחג הפסח (זמן חרותנו) שנקרא בתושב"כ "חג המצות", כידוע ש"מצה" ענינה ביטול (ראה לקו"ת צו יג, ג. ובכ"מ).

(10) מיכה ז, טו. וראה אוה"ת נ"ך (ח"א) עה"פ (ע' תפז).

(11) ראה ברכות יג, א. מגילה ט, א. יז, ריש ע"ב. בכורות ד, ב.

(12) ראה גם מכתב י"א ניסן ש.ו. (סה"ש תנשא" ח"ב ע' 893 ואילך).

כולל - "מעדני מלך" בעבודת ה', המשכת תענוג גם בסדר ושלמות העבודה דמלך ר"ת "מוח לב כבד"¹¹⁰, מוח שליט על הלב¹¹¹, ואח"כ ה"ז נמשך בכבד (מקור הדם¹¹², "הדם הוא הנפש"¹¹³), כך שישנו שלימות ציור ומצב האדם - שגם בזה נפעלת תוספת ברכה, מהמשכת התענוג ("מעדני מלך").

ומתגלה שכאו"א מישראל הוא בן מלך¹¹⁴ (עד "מלך" עצמו¹¹⁵) - בנו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, וכמ"ש¹¹⁶ "וכל בניך לימודי הוי"ו", שזה קאי על כאו"א מישראל (שנכלל ב"בניך") - וכמבואר הענין ד"כל בניך גו"ו בדרושי חתונה דכ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹⁷; ולהיותו "בן מלך" ה"ה מקבל "מעדני מלך" בשלימות, שלימות התענוג.

ויש להוסיף ולקשר זה עם המאמר הידוע של הבעש"ט¹¹⁸, שכאו"א מישראל יקר אצל הקב"ה כבן יחיד שנולד להורים זקנים לעת זקנותם - דלכאורה, אינו מובן המשל ד"הורים זקנים לעת זקנותם" על הקב"ה, ובלשון חזו"ל¹¹⁹: "מי איכא זיקנא קמיי"?!

ויש לומר, ע"פ הידוע ד"זקן" קשור

ישנו ה"אראנו" ב"ויהי נועם ה' אלקינו עלינו", עד ב"הקב"ה עצמו, רואים שהכל (בין טבע, בין נס) הוא "נפלאות" ("כוננהו") של הקב"ה.

י. בשנת אראנו נפלאות גופא ה"ז מודגש עוד יותר בחודש ניסן, שמורה על "נסי נסים"¹⁰³, נסים אפילו בערך לנסים (ע"ד הנפלאות דלע"ל כנ"ל),

ובחודש ניסן עצמו - לאחר שבת הגדול, "שנעשה בו נס גדול"¹⁰⁴ (גדלות בנס עצמו), וכבר אחרי עשירי בניסן (כשה"נס גדול" קרה בפועל, בשבת לפני פסח עשירי בניסן¹⁰⁵),

ונמצאים כבר באור ל"עשתי עשר יום"¹⁰⁶ בחודש ניסן, ה"נשיא לבני אשר"¹⁰⁶, שענינו הוא - "והוא יתן מעדני מלך"¹⁰⁷: כאו"א מישראל מתברך - עוד ברגעים האחרונים של הגלות - ב"מעדני מלך", ענין התענוג ("ויהי נועם"), ו"מעדני מלך"¹⁰⁸ דוקא - שלימות התענוג¹⁰⁹, הן בגשמיות והן ברוחניות,

שגילוי זה חדר בהגשמיות דבנ"י, כמ"ש (משפטים כד, יא) "ויהיו את האלקים ויאכלו וישתו", היינו שהגילוי דמעשה המרכבה נמשך בפנימיותם, עד שנעשה דם ובשר כבשרם (ראה תניא פ"ה).

והענין דמתן תורה נמשך בכל יום, גנות התורה" לשון הוה (שלי"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. מאמרי אדהאמ"צ שמות ח"א ע' קעה. וש"ג), היינו שהגילוי אלקות דמת' ישנו בכל יום, הן בימי החול והן ביום השבת - ראה לעיל בפנים ובהערה 97.

(103) ראה ברכות נו, רע"א ובפרש"י ותדא"ג מהרש"א שם.

(104) תוד"ה ואותו - שבת פו, א בשם מדרש (ראה דעת זקנים מבעה"ת בא יב, ג). טור ושו"ע אדה"ו או"ח הל' פסח ר"ס תל.

(105) אלא שקבעו הנס ביום השבת - ראה נ"כ טושו"ע או"ח סת"ל. שו"ע אדה"ו שם ס"א.

(106) נשא ז, עב.

(107) ויהי מט, כ.

(108) ולהעיר ש"מלך" בגימטריא צ'.

(109) ראה סה"ש תשמ"ז - ברכת י"א ניסן ס"א.

(110) ראה ניצוצי אורות וניצוצי זהר לזח"ב קנג, א. וש"נ.

(111) זח"ג רכד, סע"א. וראה תניא פ"ב (יז, רע"א). פ"ז (כג, א). פ"ל (לה, ב). פנ"א (עא, סע"א).

(112) ראה ע"ח שער המוחין (ש"כ) פ"ה.

(113) פ' ראה יב, כג.

(114) "כל ישראל בני מלכים הם" - שבת סז, א.

(115) "אתקריאו ישראל מלכים" - תקו"ז בהקדמה (א, ריש ע"ב).

(116) ישעי' נד, יג.

(117) ד"ה וכל בניך לימודי ה' תרפ"ט (סה"מ קונטרסים ח"א טז, ב ואילך).

(118) כתר שם טוב הוספות סי' קלג.

(119) יבמות טז, ב.

עם (חכמה¹²⁰, עד עם) עתיק (יומין)¹²¹, כיון שעתיק הוא מלשון זקן (כמ"ש¹²² "ועתיק יומין יתיב גו"¹²³), פנימיות הכתר, עד עם פנימיות עתיק, עצמות התענוג (בחי' אחד עשר, חד ולא בחושבן)¹²⁴; וי"ל שהמשל הנ"ל (שיהודי הוא בן יחיד שנוולד להורים זקנים כו') מרמז איך שיהודי קשור עם בחי' זקן (עתיק) שלמעלה, שהוא דבר אחד עם עצמות ומהות¹²⁵ – ישראל וקוב"ה כולא חד¹²⁶. ולכן גם נמשך אליו (לבן המלך) "מעדני מלך"¹²⁷ – עצמות התענוג (עתיק).

ובפרט עי"ז שבנ"י הוסיפו בלימוד התורה בכלל, כולל ובמיוחד – לימוד פנימיות התורה, שע"ז נעשה המשכת הגילוי ד, עצמות עתיק¹²⁸ בבנ"י.

ובטח ימשיכו להוסיף בלימוד התורה ובפרט פנימיות התורה – וגם בקיום המצות בהידור – באופן שלמעלה

(120) כמאחז"ל (קידושין לב, ב), זקן זה שקנה חכמה.

(121) ופנימיות אבא פנימיות עתיק (נסמן בקונטרס לימוד החסידות ע' 6) – ראה מקומות שבהערה 123. ד"ה ואברהם זקן תרנ"ד. ועוד.

(122) דניאל ז, ט (וראה במפרשים שם).

(123) ראה ד"ה ויעמוד העם תרנ"ה (ע' קצ ואילך). המשך תער"ב ח"ג ע' א'שסח ואילך. וראה המשך תרס"ו ע' רלד"ה. ועוד. ובד"ה ויעמוד שם: זקנתי הוא בחי' עתיק, דעתיק הוא ל' זקנה . . וענין הזקנה למעלה הלא ארו"ל ומי איכא זקנה קמי' קוב"ה להיות שאינו בגדר זמן וממילא אינו שייך שם ענין הזקנה. אלא הכוונה דוקנה מורה על הקדמות, והיינו דלהיות שבחי' עתיק כו'.

(124) המשך תרס"ו שם.

(125) ומרומו גם בהלשון "בן יחיד", בחי' אחד עשר, חד ולא בחושבן (ראה הערה 28).

(126) ראה זח"ג עג, א.

(127) ולהעיר גם שפנימיות עתיק הוא מלכות דא"ס (המשך תרס"ו שם).

(128) כ"ה בהמשך תרס"ו שם.

ונפעל (בדוגמת אבל בעלי' ובהוספה לגבי) כפי שהי' בעת השראת השכינה במשכן) „וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם“¹⁴¹ – גילוי אלקות באופן של ראי', עד שזה מוציא מהם רינה¹⁴², וגילוי כזה שגבוה יותר מפנימיות (עד ש, ויפלו על פניהם“).

ויהי רצון, שעוד במעשינו ועבודתנו האחרונים ברגעים האחרונים של הגלות תהי' השראת השכינה „במעשה ידיכם“, כולל בשליחות לצדקה שיתנו עתה,

ומהכפל „תפלה למשה איש האלקים“, ישנו הכה לפעול את הכפל ד, ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו“, במעשינו ועבודתנו עתה,

וישנו גם משה ואהרן עמהם – בחי' משה (ואהרן – מז' רועי ישראל¹⁴³), שבכל א' מישראל, אנשים נשים וטף,

ותיכף ומיד ממש – הקיצו ורננו¹⁴² שוכני עפר“¹⁴⁴, ומשה ואהרן עמהם בפשטות, נשמות בגופים, יחד עם כל בני,

ותיכף ומיד ממש – „ומעשה ידינו כוננהו“ ב, „מקדש אדני כוננו ידיך“.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לכאו"א מהנוכחים שיחיו שטר של דולר, לתתו (או חילופו) לצדקה].

יא. בכל זה ניתוסף עי"ז שנסיים עתה (כרגיל) בעשיית כאו"א מהנוכחים כאן (ועל ידם – את כלל ישראל) לשליח מצוה במצות הצדקה (ששקולה כנגד כל המצוות¹³³), וכמדובר לעיל¹³⁴ שע"ז שכאו"א מישראל כשלוחו של הקב"ה, ינצל את עשר כחותיו בשלימות במילוי שליחותו – מביא הוא (שליח בצירוף עשר בגימטריא) משיח, ונוסף על „גימטריא“ (שהוא בהעלם¹³⁵), בגילוי ממש, בראי' חושיית,

ותיכף ומיד ממש מוציא משיח את כלל ישראל מהגלות, „בנערינו ובזקנינו גו' בכנינו ובבנותינו“¹³⁶, בגאולה האמיתית והשלימה, והולכים לארץ הקודש, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית המקדש השלישי, „מקדש אד' כוננו ידיך“¹³⁷,

ששם ישנם בתכלית השלימות כל הברכות ד, תפלה למשה איש האלקים . . ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו“ – כברכת משה (ואהרן) בנוגע להשראת השכינה במשכן, „ויברכו את העם“, „ויהי נועם ה' אלקינו עלינו, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם“¹³⁸ – שהשלימות ד, תשרה שכינה במעשה ידיכם“ תהי' בבית המקדש השלישי¹³⁹, „וכשיבנה – משה ואהרן יהא עמנו“¹⁴⁰,

(133) ב"ב ט, א. וראה תניא פל"ז (מת, ב).

(134) סעיף ח.

(135) וראה שעהיוה"א פ"א.

(136) כמ"ש ביצי"מ ו, וכימי צאתך מארמ"צ

אראנו נפלאות“ – בא, י, ט.

(137) בשלח טו, יז ובפרש"י.

(138) פרשתנו ט, כג ובפרש"י.

(139) ראה גם מכתב י"א ניסן שז. (סה"ש

תנשא ח"ב ע' 893). וש"נ.

(140) תוד"ה אחד – פסחים קיד, ב. וראה יומא

ה, ב.

(141) פרשתנו שם, כד.

(142) להעיר דרינה הוא בפה (זח"ג ח, ב. ושם

– ביחס לשמחה שבלב) – ראה לעיל ס"ז.

(143) ז"ח בסופו (תיקונים קד, א). תו"א לב, ב.

לקו"ת בהעלותך כט, ג. וראה לקו"ש ח"כ ע' 643.

(144) ישע"י כו, יט.

(* וראה לקו"ת שבהערה 65: ועיין בזח"א ויצא (קמח, ב) בענין ההפרש בין שיר הלוי לבחי' וחסידים ירננו דכהנים שהיא בחי' עליונה יותר. ועד"ז יובן מעלת בחי' שיר על בחי' מזמור.